

К.е.н., доцент Е.Т. Карапетян,
к.е.н., доцент О.М. Карапетян
Тернопільський національний економічний університет

ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В КОНТЕКСТІ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

©Карапетян Е.Т., Карапетян О.М., 2017

Наявність розвиненої інноваційної інфраструктури є запорукою ефективного використання наявного науково-технічного та інноваційного потенціалу за рахунок максимально швидкого перенесення створених фундаментальних знань в основні сфери діяльності, в першу чергу в індустріальний комплекс.

З огляду на значну диференціацію підходів до розвитку національних інноваційних систем використання будь-якого узагальненого підходу до аналізу діяльності об'єктів інфраструктури є досить проблематичним. Тому необхідно, перш за все, систематизувати їх за основними функціями (табл. 1). З даного переліку об'єктів інноваційної інфраструктури нами виключені організації, що спеціалізуються виключно на кредитно-фінансових, консалтингових та освітніх послугах, основною метою яких є отримання прибутку, оскільки вони обслуговують всі суб'єкти підприємницької діяльності, а не тільки інноваційну сферу.

Таблиця 1

Класифікація об'єктів інноваційної інфраструктури за основними функціями

<i>Назва</i>	<i>Основні функції</i>
1. Технологічний парк	Формування сприятливого середовища для комерціалізації технологій, розроблених в наукових організаціях.
2. Бізнес-інкубатор	Сприяння створенню малих інноваційних підприємств шляхом забезпечення доступу до різних видів ресурсів, а також надання різних видів послуг за пільговими цінами
3. Технологічний інкубатор	Розробка нових або вдосконалення вже існуючих технологічних процесів і продукції, що має потенційний попит на ринку
4. Центр трансферу технологій	Просування розробок і високотехнологічної інноваційної продукції шляхом трансферу знань від наукових організацій і університетів до промислових підприємств
5. Центр комерціалізації технологій	Просування результатів НДР, здійснених при кооперації наукових організацій і бізнесу
6. Зона розвитку високих технологій	Концентрація малого наукомісткого бізнесу поблизу університетських центрів, з використанням податкових пільг
7. Технополіс	Організація центру, де зосереджені освітні та наукові організації, а також наукомісткий бізнес, суб'єктам малого інноваційного підприємництва надаються податкові та інші преференції
8. Венчурна діяльність, венчурні фонди	Це корпоративний або пайовий не диверсифікований інвестиційний фонд, активи якого більше, ніж на 50% складаються з корпоративних прав і цінних паперів, які не котируються на фондових біржах.
9. Особливі, спеціальні (вільні) економічні зони	Це частина території країни, на якій встановлюються і діють спеціальний правовий режим економічної діяльності та порядок застосування в межах законодавства

Джерело: систематизовано автором на основі [1,2].

При аналізі формування інноваційної інфраструктури можна виділити кілька етапів, що пов'язані один з одним і які виникли в окремо взятих країнах з метою вирішення різних завдань виходячи зі специфіки їх розвитку:

1. Початок створення технопарків було покладено в США на початку 50-х рр. XX століття, з організації наукового парку Стенфордського університету. Ця країна володіє однією з найсильніших інноваційних інфраструктур в світі, що підтверджується 6 місцем за величиною інноваційного індексу в Глобальному рейтингу інноваційності.

2. В кінці 50-х рр. в Європі були створені перші бізнес-інкубатори, переважно в депресивних регіонах, де спостерігався промислова криза і як наслідок масове безробіття. З метою створення нових робочих місць, а також структурної перебудови економіки території, регіональні органи влади почали організовувати штучні зони, де підприємцям надавалася можливість пільгового ведення бізнесу в формі безкоштовних площ, доступу до ресурсів. На сьогоднішній день в Європі лідером Глобального рейтингу інноваційності декілька років поспіль є Швейцарія, наступні позиції закріплені за Великобританією, Швецією та Фінляндією.

З кінця 70-х рр. в США та інших країнах бізнес-інкубатори стали розглядатися як інструмент для поліпшення регіональної і національної конкурентоспроможності, в рамках яких стали створюватися інноваційні та технологічно орієнтовані фірми. В середині 80-х рр. відбулося зближення бізнес-інкубаторів з системою вищої освіти і державними науковими організаціями з метою використання їх накопиченого потенціалу та комерціалізації наукових розробок.

З середини 90-х років подібна модель бізнес-інкубаторів трансформувалася в схему технологічних інкубаторів. Таким чином, у більшості європейських країн, а також США, Японії, Південній Кореї, створення інноваційної інфраструктури стало реакцією територіальних і державних органів управління на необхідність переорієнтації підприємств на інноваційний шлях розвитку з метою забезпечення сталого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Аналіз поставлених цілей і розв'язуваних завдань інноваційною інфраструктурою зарубіжних країн дозволяє класифікувати їх наступним чином:

1. Організація нових робочих місць. Спочатку інноваційна інфраструктура була орієнтована на створення нових робочих місць у галузях промисловості, і до теперішнього часу даний напрямок залишається актуальним, незважаючи на трансформацію його функції на активізацію інноваційної діяльності суб'єктів господарювання.

В робочих групах технологічних платформ створюються сприятливі фінансові умови для роботи кваліфікованих співробітників, що і обумовлює їх приплив, а відповідно, економічний ріст і розвиток інновацій.

2. Структурна перебудова економіки на територіальному і національному рівнях. Зростання в загальному обсязі ВВП частки інноваційного підприємництва, що генерує і трансформує знання в нові технологічні процеси і продукти, сприяє структурним зрушенням як на територіальному, так і національному рівнях.

3. Стимулювання розвитку малого бізнесу і приватного підприємництва. Даний сектор є домінуючою формою організації бізнесу в світі та є основним джерелом економічного розвитку, інноваційності і гнучкості.

4. Кооперація науки, освіти і бізнесу в формі комерціалізації університетських НДР. Потужний науковий потенціал, сконцентрований в університетах і НДІ, є основою для більш інтенсивного розвитку наукомісткого підприємництва.

Центром технологічної платформи, як правило, стає великий університет або наукова лабораторія, завдяки якій забезпечується необхідна концентрація кадрів;

5. Зростання добробуту суспільства. Одним із пріоритетів розвитку організацій інноваційної інфраструктури є забезпечення сталого розвитку економіки, що сприяє поліпшенню добробуту населення.

Потреби формування в країні інноваційної економіки вимагають розробки відповідного механізму правового регулювання, що відповідає потребам суб'єктів інноваційної діяльності. Існуючі інституційні рамки в Україні недостатні для комерціалізації інновацій. Серед найважливіших проблем, що перешкоджають комерціалізації результатів НДДКР, виділимо наступні:

- відсутність економічних стимулів комерціалізації НДР у багатьох підприємств (внаслідок недостатньої конкуренції, слабого захисту прав власності, переважання сировинних галузей тощо); слабка державна підтримка освоєння результатів НДДКР і попиту на високотехнологічні товари; непопулярність інноваційного підприємництва;

- нормативно-правові перешкоди трансферу результатів науково-технічної діяльності, створені за рахунок бюджетних коштів; нерозвинений інститут прав на інтелектуальну власність; високі трансакційні витрати інноваційного підприємництва;

- низький ступінь партнерства наукових організацій, університетів і підприємств; слабка орієнтованість наукового сектора на кінцевий результат - задоволення потреб ринку;

недосконалість інноваційної інфраструктури.

В сучасних умовах розвитку економіки Україна потребує ефективної стратегії і інфраструктури комерціалізації інновацій з метою забезпечення професійного управління інтелектуальними правами власності. Це необхідно для задоволення потреби підприємств країни, формування віддачі від інвестицій, вкладених в дослідження наукових організацій. Інфраструктура комерціалізації повинна забезпечувати привілеї щодо доступу до критичної маси всього спектра наукових досліджень і бути територіально близькою до результатів НДДКР. Її доцільно формувати на базі існуючих вузів і НДІ, що дозволить виключити витрачання бюджетних коштів на неперспективні напрямки прикладних і інноваційних проектів, а також впорядкувати процедуру відбору фундаментальних досліджень.

Таким чином, потрібна зміна інституційного середовища, існуючих норм, що перешкоджають повноцінному використанню науково-технічного потенціалу. Зміни покликані сприяти стимулюванню інвестицій, зниженню трансакційних витрат, полегшенню обміну на ринку інноваційних розробок.

1. ECD, Technology incubator: nurturing small firms [Электронный ресурс] – OECD Publications. – Paris, 1997. – 129 p. Режим доступа: <http://www.gateway.uz/downloads/ICT/3030>.
2. Best practice in business incubator. [Электронный ресурс] – Geneva, 2001. – 84 p. Режим доступа: http://www.bii.ge/eng/studies & Papers/LALKAKA_UK.
3. Закон України «Про інноваційну діяльність» [Электронный ресурс] – <http://www.kr-admin.gov.ua/start.php?q=Yurposlugi/Ua/Investicii/9.html>
4. І. Ю. Матюшенко. Перспективи створення національної інноваційної системи в Україні. Матеріали I Міжнародного інноваційного форуму содружества незалежних держав. (10—16 вересня 2006 року, м. Алушта).